Instruirea bibliotecarilor medicali în domeniul serviciilor de informare bazate pe dovezi: un model de învățare activă[*]

Dr. Huriye Çolaklar
Facultatea de Medicină Dentară, Departamentul Bibliotecă
Universitatea din Istanbul
E-mail: colaklar@istanbul.edu.tr

Dr. Işıl İlknur Sert
Facultatea de Litere, Departmentul de Management
al Informației și Înregistrărilor
Universitatea din Istanbul
E-mail: isilis@istanbul.edu.tr

Dr. Huriye Çolaklar este directorul Bibliotecii de la Facultatea de Medicină Dentară a Universității din Istanbul. Și-a efectuat studiile doctorale în Departamentul de Management al Informației și Înregistrărilor din cadrul Universității din Istanbul. Printre domeniile sale de interes se numără managementul calității totale, analiza SWOT și planificarea strategică în biblioteci, educația pe parcursul vieții, biblioteconomia medicală, dar și medicina dentară bazată pe dovezi și istoria medicinii dentare. Este membră a ÜNAK, Asociația Bibliotecarilor din Turcia, EAHIL și a Comitetului Editorial al Revistei Facultății de Medicină Dentară de la Universitatea din Istanbul.

Dr. Işıl İlknur Sert este profesor asistent, membră a Departamentului de Management al Informației și Înregistrărilor de la Facultatea de Litere din cadrul Universității din Istanbul. Și-a efectuat studiile doctorale în Departamentul de Management al Informației și Înregistrărilor de la Universitatea din Istanbul. Printre domeniile sale de interes se numără educația pe parcursul vieții, instruirea în informare, bibliotecile școlare, catalogarea și indexarea, rețelele de informare,

[*] Acest studiu a fost prezentat la Workshop-ul EAHIL 2011 organizat la Universitatea Koç, Istanbul, Turcia, 5-8 iulie 2011.

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

digitizarea, învățarea bazată pe dovezi, educația în domeniul biblioteconomiei și al științei informării. Este membră a ÜNAK, Asociația Bibliotecarilor din Turcia şi a Asociației Bibliotecarilor Şcolari.

Rezumat

Activitatea bazată pe dovezi își are originea în abordările clinice folosite în practica medicală de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Acest domeniu este nou și în Turcia, care are nevoie de exemple privind practica bazată pe dovezi în cadrul Departamentelor de Management al Informației și Înregistrărilor. Acest articol, care analizează exemple din diverse alte țări, prezintă un model pentru includerea serviciilor de informare bazate pe dovezi, care se axează pe cercetările din domeniul sănătății și medicinii, în special al medicinii dentare, în contextul cursurilor de biblioteconomie deja existente în Turcia. Lucrarea prezintă obiectivele și domeniile de utilizare a serviciilor de informare bazate pe dovezi și contribuția lor la învățarea activă; analizează predarea acestui subiect în diverse alte țări și indică locul pe care ea îl ocupă în Turcia, specificând și un model pentru perfecționarea sa. Se dovedește că instruirea bibliotecarilor care vor furniza servicii de informare bazate pe dovezi atât în cadrul cursurilor deja existente cât și al cursurilor opționale oferite tocmai în acest scop în cadrul educației biblioteconomice va contribui considerabil la învățarea activă în domeniul medicinii dentare.

Cuvinte cheie: Medicină dentară bazată pe dovezi, servicii de informare bazate pe dovezi, educația în domeniul biblioteconomiei, învățare activă

1. Introducere

Activitatea bazată pe dovezi își are originea în abordările clinice, patofiziologice și epidemiologice folosite în medicina de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. (1) Medicina bazată pe dovezi (EBM) are o contribuție importantă în diagnosticarea pacienților, elaborarea schemei de tratament, stabilirea principiilor și metodelor de tratament, păstrarea sănătății fizice și mentale și studiile de laborator. În plus, se creează astfel și mediul necesar pentru noi observații care vor identifica răspunsuri la probleme de natură clinică. Pentru a pune în practică toate acestea, bibliotecile medicale au nevoie de practici de informare bazate pe dovezi.

Cercetătorii, medicii și experții care lucrează în domeniul științelor medicale și care au nevoie de informare corectă pot beneficia de bibliotecile și centrele de informare bazate pe dovezi. Astfel, serviciul de informare bazat

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

pe dovezi, care va pune accentul pe progresul înregistrat în domeniul sănătății, necesită bibliotecari foarte bine instruiți. Una dintre axele acestui subiect este un model din domeniul medicinii dentare. Se impune implementarea acestui model în domeniul medical și introducerea sa ca subiect sau secțiuni de curs în cadrul materiilor studiate.

Rolul bibliotecarilor în medicina dentară bazată pe dovezi (EBD) este acela de a descoperi de unde și cum să obțină răspunsurile necesare, de a detecta cele mai adecvate dovezi, de a identifica validitatea lor, de a le prezenta și de a creiona o schiță de model. Dezvoltarea de noi tehnologii și așteptările tot mai mari ale pacienților au sporit necesitatea unei practici bazate pe dovezi. Astfel, nu trebuie să existe rețineri în ceea ce privește solicitarea de asistență tehnică în educație.

Medicina dentară bazată pe dovezi este o abordare înrudită cu serviciile orale și de sănătate. Este o metodă integrată logică de evaluare sistematică a dovezilor clinice relevante din punct de vedere științific prelevate din gura, dinții și starea generală a pacienților, dar și din istoricul lor, experiențele clinice ale medicului dentist și nevoile și preferințele de tratament ale pacientului. Medicina dentară bazată pe dovezi ajută medicii dentişti să reducă erorile de diagnostic la minimum și să decidă asupra celor mai bune scheme de tratament și terapii pentru pacienții lor. (2)

EBD include studii clinice, în special identificarea soluțiilor pentru studiul problemelor clinice cu ajutorul studiilor sistematice și meta-analiză. (3)

2. Discuție

a. Ce sunt dovezile?

Conceptul ‘dovadă’ are numeroase înțelesuri. În mare, se referă la rezultatele unor anumite cercetări. Termenul are numeroase înțelesuri și în Raportul Național Canadian. Acesta definește cuvântul *dovadă* ca fiind evaluarea aplicării, adică a informațiilor istorice și științifice. (4) Sensul termenului care este acceptat în științele medicale și ale sănătății cuprinde și Dovezi experimentale: studii clinice randomizate, studii analitice și meta-analiză, Dovezi neexperimentale: Observații, studii semi-experimentale, Opinia Experților: Consens, rapoarte ale comisiilor și, în sfârșit, procesul sau experiența istorică. (5)

Clasificarea categoriilor de dovezi trebuie să definească analiza sistematică, care reprezintă recomandări bazate pe dovezi, colectate, organizate și generate de aplicare, pentru utilizarea clinică drept ghid, o

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

analiză sistematică a studiilor de cercetare, a studiilor calificate care sunt identificate de surse individuale și Opinia experților sau rezultatul programelor calificate de perfecționare. (4, 6, 7, 8)

S-a dovedit că această clasificare se bazează mai mult pe studii sistematice. Totuși, literatura oferă mai multe exemple de date cantitative. Un alt exemplu de clasificare acceptată și bazată pe date cantitative este prezentat mai jos:

- Date cantitative și alt tip de opinii care sunt acceptate ca evaluări prealabile
- Studii care folosesc același format pentru două sau mai multe grupuri
- Proiecte de cercetare de amploare desfășurate în exterior (de exemplu proiecte sprijinite de guvern)
- Adaptarea acelorași întrebări de cercetare și a datelor similare pentru lucrări emise de autorități
- Cercetări efectuate de studenți și teze coordonate (teze doctorale)
- Analize bazate pe experiență și cercetare (manuale). (4, 9)

Aceste definiții fac în continuare subiectul unor dezbateri în rândul profesioniștilor și nu s-a ajuns deocamdată la un consens cu privire la definiția termenului.

b. Piramida dovezilor și importanța sa în medicina dentară

Resursele medicale și de sănătate nu sunt uniforme în ceea ce privește acuratețea dovezilor. Testele randomizate controlate și seriile de caz oferă dovezi mai corecte pentru studiile referitoare la oameni și animale. Aplicațiile bazate pe dovezi, diversele categorii ale ierarhiilor au creat un anumit nivel de acuratețe al dovezilor. Există diverse niveluri ale proiectării cercetărilor considerate a avea aceeași valoare. Sunt descrise pe scurt metodologia cercetării, meta-analiza, analiza sistematică, testele randomizate controlate și conceptele folosite în evaluarea studiilor bazate pe dovezi. (10)

Categorii de dovezi

- Categoria I: Dovezi provenind cel puțin de la un test randomizat controlat adecvat.
- Categoria II-1: Dovezi provenind de la teste controlate bine elaborate fără randomizare.
- Categoria II-2: Dovezi provenind de la studii de cohortă sau studii analitice caz control, de preferință de la mai multe centre sau grupuri de cercetare.

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

- Categoria II-3: Dovezi provenind de la serii multiple cu sau fără intervenția sau rezultatele esențiale ale unor experimente necontrolate precum rezultatele introducerii tratamentului cu penicilină în anii '40.
- Categoria III: Opiniile autorităților bazate pe experiență clinică, studii descriptive și rapoarte de caz sau rapoartele comisiilor de experți. (11)

În organizarea piramidei dovezilor, acuratețea lor (cel mai de jos nivel al piramidei) se încadrează pe o scară de la scăzut la ridicat (teste randomizat controlat RCT ¼). Dovezi corecte se obțin în urma experimentelor sistematice de nivel superior 3. Studiile ''RCT''și ''de cohortă'' sunt considerate a fi de cea mai mare acuratețe. (12) Deși opiniile experților și testele randomizate controlate sunt de nivel inferior, ele contribuie la știința medicală și a sănătății. De exemplu, un medic ginecolog din New York a descoperit că terapiile cu estrogen și hormoni sunt eficiente în menopauză. Testele randomizate controlate susțin că utilizarea unor antioxidanți puternici previne apariția cancerului. (12)

c. Ce înseamnă practica bazată pe dovezi?

Practica bazată pe dovezi (EBP) se referă la modul prin care medicii stabilesc diagnosticul pacienților și identifică schema de tratament optimă și cele mai eficiente metode de îngrijire pentru pacienții lor folosind cele mai corecte informații în completarea cunoștințelor și experienței lor.

Medicina bazată pe dovezi, medicina dentară bazată pe dovezi, asistența medicală bazată pe dovezi, cercetarea bazată pe dovezi, procesul decizional bazat pe dovezi, îngrijirea medicală bazată pe dovezi sunt alte concepte folosite în contextul practicii bazate pe dovezi (Figura 1):

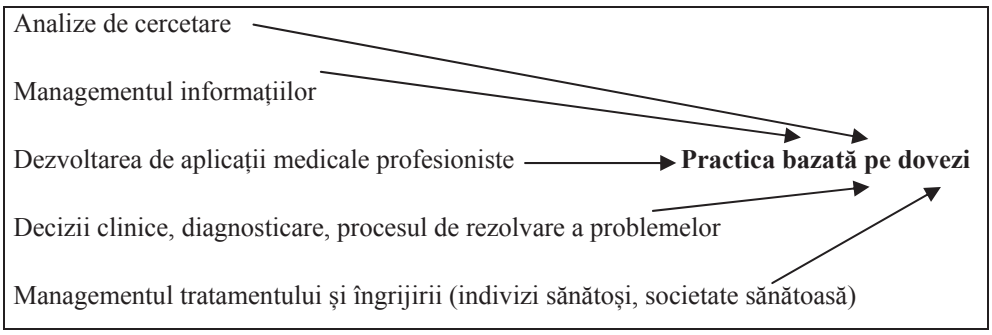

Fig. 1. Practici bazate pe dovezi

Sursa: Yurtsever S., Altıok M. Kanıta dayalı uygulamalar ve hemşirelik. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2006, 20(2), 159-66; Sackett DL, Rosenberg WMC, Gray JAM et al. Evidence-based medicine: what is it and what it isn't. *BMJ* 1996, 312(7023), 71-72.

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

- Practica bazată pe cercetări ca practică bazată pe dovezi (evaluarea rezultatelor și datelor cercetării)
- Managementul cunoaşterii ca proces al practicii bazate pe dovezi (colectarea informațiilor bazate pe dovezi și analiza literaturii)
- Elaborarea de aplicații profesionale ca practică bazată pe dovezi
- Procesul de decizie clinică, diagnosticare și rezolvare a problemelor ca practică bazată pe dovezi
- Managementul tratamentului și a îngrijirii ca practică bazată pe dovezi. (4, 13)

După cum am observat, practica bazată pe dovezi poate fi utilizată în multiple moduri. Conform lui Sackett și colegilor săi, practica bazată pe dovezi constă din cinci procese. Acestea sunt:

1. identificarea răspunsului la întrebările clinice (răspunsul corect este cel mai bun)
2. stabilirea celor mai bune dovezi (sunt ele de încredere?)
3. care este înțelesul corect al dovezii?
4. aplicarea dovezilor în problema clinică respectivă
5. evaluarea efectelor aplicării. (4, 14)

În medicina dentară, practica bazată pe dovezi se referă la sprijinul acordat medicului dentist de a se dezvolta permanent, de a accesa informațiile din literatura medicală și dentară și de a reduce distanța dintre cercetare și practică.

d. Rolul bibliotecarului

Practica bazată pe dovezi pregătește mediul de analiză și cercetare pentru identificarea soluțiilor la probleme clinice. Se impune accesarea rapidă a cărților și revistelor electronice din bibliotecile medicale. Bibliotecarii medicali ajută profesioniștii din domeniul sănătății la colectarea dovezilor, analiza literaturii și studiile de meta-analiză. Ei au un rol esențial în identificarea resurselor necesare, accesarea analizelor sistematice și instruirea cu privire la folosirea datelor electronice bazate pe dovezi (Figura 2).

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

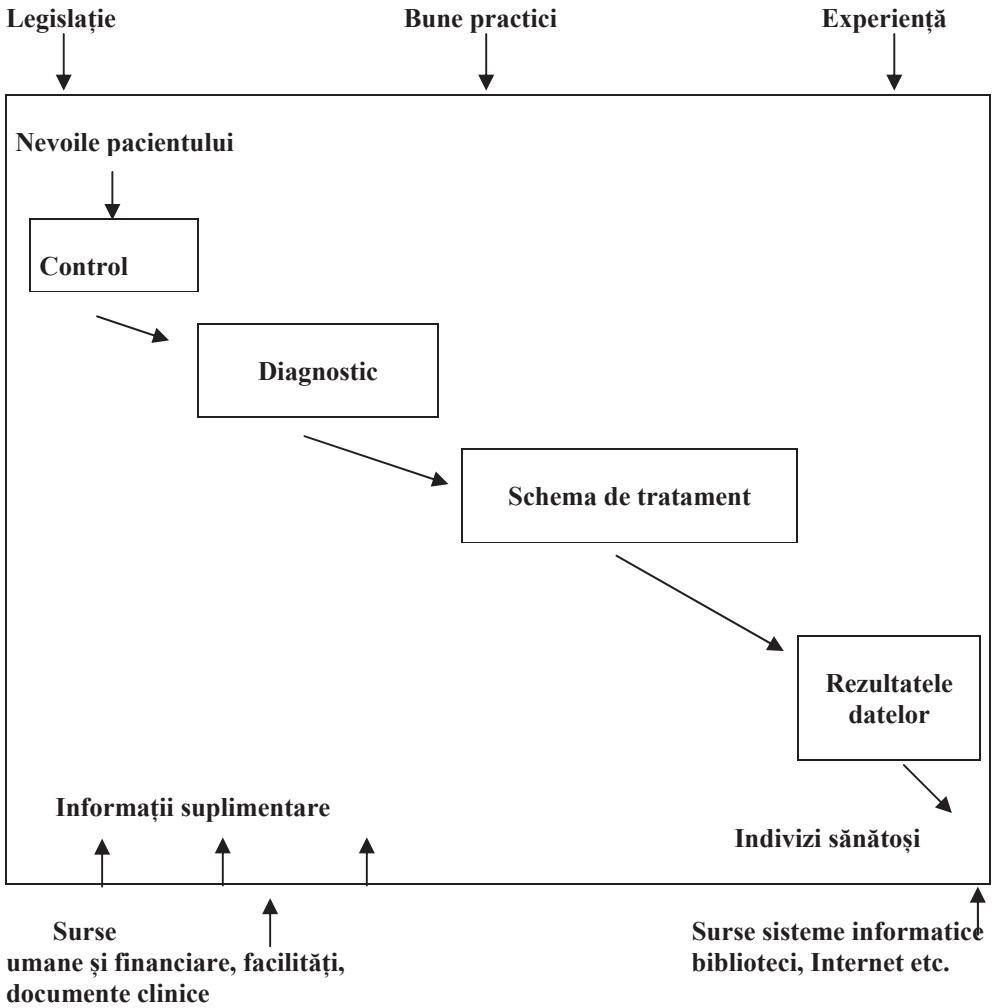

Fig. 2. Procesul aplicării clinice

Sursa: Çolaklar, H. Kanıta dayalı diş hekimliği ve internette bilgiye erişim. *ÜNAK'04: Bilgide Kaybolmamak İçin Bilgiyi Yönetmek ve III. Tıbbi Bilgi Yönetimi ve Teknolojileri Sempozyumu 22-25 Eylül 2004, Maltepe Üniversitesi, İstanbul*. Accesibil la: http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak04/u04-6.pdf.

Rolul bibliotecarilor în procesul de EBM și EBD este acela de a ști cum și unde să găsească răspunsurile, cele mai adecvate dovezi, să evalueze validitatea dovezilor și să le pună la dispoziție. Pentru a detecta cele mai bune dovezi pentru cazurile clinice, bibliotecarii cercetează mai întâi bazele de date perfecționate special pentru EBM și EBD. Acestea sunt resurse secundare de tip 'review' care analizează cazurile clinice sistematic, le evaluează din punct de vedere critic și le rezumă. (15)

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

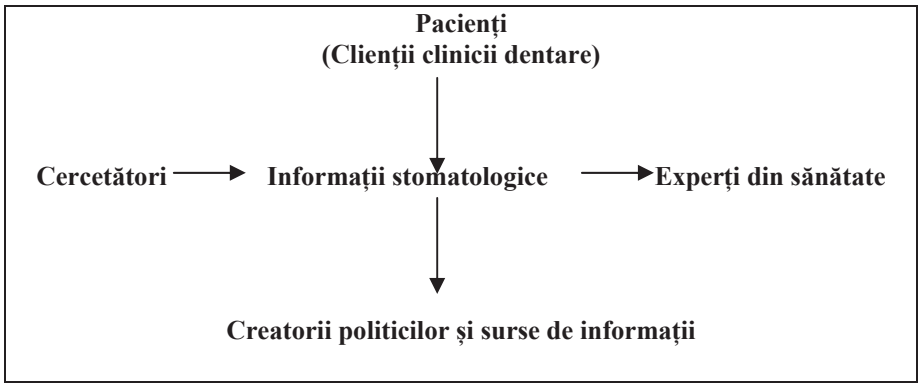

Fig. 3. Informații bazate pe dovezi din domeniul medicinii dentare
Sursa: Çolaklar, H. Kanıta dayalı diş hekimliği ve internette bilgiye erişim. *ÜNAK'04: Bilgide Kaybolmamak İçin Bilgiyi Yönetmek ve III. Tıbbi Bilgi Yönetimi ve Teknolojileri Sempozyumu 22-25 Eylül 2004, Maltepe Üniversitesi, İstanbul*. Accesibil la: http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak04/u04-6.pdf.

După identificarea dovezilor, bibliotecarii citesc publicația care le cuprinde și, folosind tehnici de evaluare critică, descriu semnificația acestora pentru aspectele clinice și valoarea metodei (Figura 3). Evaluarea critică este un tip de metodă care ia în considerație tipul articolului conform criteriilor definite și îi stabilește validitatea. Ultima etapă a procesului constă din prezentarea în fața medicului a informațiilor cercetate și evaluate. (16)

Pentru a beneficia de alternativele oferite de EBM în managementul publicării serialelor electronice, este esențial să existe "informații electronice" sau o "revistă electronică" pe care utilizatorii să le poată accesa, transfera, depozita și proteja. (17)

e. Modele de educație bazată pe dovezi

Există 35 de universități care au facultăți de medicină dentară în Turcia. Cinci dintre ele folosesc modelul educației bazate pe dovezi. Există studii în cadrul modelului educațional EBD la Universitățile din Yeditepe, Ankara, Cukurova, Gazi și Istanbul. Universitatea Yeditepe a început să folosească modelul educațional bazat pe dovezi și obiectul de activitate al fiecărui departament este operat în sistem EBD. Pe parcursul celor cinci ani deinstruire în domeniul medicinii dentare, EDB va fi predat în cadrul cursurilor de metodologie a cercetării. (18) EBD este predat la Universitatea din Ankara studenților din anii terminali. (19) La Universitatea din Çukurova, EBD se predă în cadrul programului doctoral al Institutului de

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

Științele Sănătății. Temele cursului de EBD sunt "Principiul serviciilor de sănătate bazate pe dovezi, sursele medicinii dentare bazate pe dovezi și evaluarea lor, metode de evaluare a testelor clinice și discutarea principiilor de descriere a studiilor clinice". (20)

Cursul de EBD de la Universitatea Gazi predat în cadrul programului doctoral ca și curs opțional de semestru deține 1 credit. Scopul cursului este de a preda aplicarea EBD. (21) Printre temele cursului se numără "Introducere în principiile ierarhiei de aplicare EB, baze de date EB, cercetarea PubMed, analiza cazurilor bazată pe dovezi, analiza literaturii și discutarea temelor (Tabelul 1).

La Facultatea de Medicină Dentară de la Universitatea din Istanbul, predarea EBD se face în cadrul unui curs denumit 'societatea și gura – sănătatea orală'. Analiza sistematică, meta-analiza și ghidurile sunt abordate în cadrul acestui curs. Stabilirea problemelor clinice, selectarea cuvintelor cheie, analiza literaturii din Pubmed, și studiile sistematice și de meta-analiză care reprezintă dovezi cu grad ridicat de acuratețe, accesul la informații folosind Pubmed sunt teme prezentate. Ghidul clinic căutat după centre specifice și actualizat permanent și metodele de accesare a protocoalelor sunt și ele abordate. În acelaşi timp, analiza literaturii la cursul de biomateriale, grupurile de instruire clinică și metode de cercetare a bazelor de date bazate pe dovezi sunt subiecte predate studenților din ani terminali.

Tabelul 1. Conținutul cursului doctoral de medicină dentară bazat de dovezi predat la Institutul de Științe ale Sănătății de la Universitatea Gazi

Denumirea cursului /Cod ADC 3160 Medicină dentară bazată pe dovezi	**Universitatea Gazi, Institutul de Științe ale Sănătății**
Domenii	Aplicații bazate pe dovezi
Obiectivul cursului	Predarea metodei de implementare a aplicației bazate pe dovezi
Rezultatele și competențele învățării	Dobândirea cunoștințelor pentru identificarea dovezilor corecte referitoare la opțiunile de diagnostic și tratament din literatură Cum să obțină dovezi extrem de relevate folosind PubMed
Manuale/Surse	www.cochrane.org Clarkson J, Harrison JE, İsmail A, Needleman I, Evidence Based Dentistry for Effective Practice. Taylor & Francis, 2002.
Criterii de evaluare	Teme

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

	Analiza literaturii Examen final
Săptămâna	**Teme**
1	Principiile aplicării EB
2	Ierarhia dovezilor
3	Principii ale medicinii dentare bazate pe dovezi
4	Cum se pot folosi sursele bazate pe dovezi
5	Baza de date Cochrane
6	Principiile cercetării surselor bazate pe dovezi din PubMed
7	Discutarea temelor
8	Analiza bazată pe dovezi ale unui caz
9	Discutarea temelor
10	Discutarea temelor
11	Discutarea temelor
12	Analiza literaturii
13	Analiza literaturii
14	Analiza literaturii

Educația EBD este o aplicație nouă, după cum se poate observa. În cadrul predării medicinii dentare bazate pe dovezi, sunt predate metodologia sau metodele de căutare a informațiilor și măsurile de sănătate orală și medicină preventivă.

f. Colaborarea dintre medicina dentară bazată pe dovezi şi bibliotecar

Surse de informații importante folosite pentru analiza sistematică:
- baze de date electronice multi bibliografice și cu text complet
- baze de date precum SCI (Science Citation Index) în care sunt cercetate rapoarte și sunt citate texte importante
- baze de date electronice care oferă informații bazate pe dovezi și care editează indexuri
- sursele relevante pentru subiectul respectiv
- activități personale pentru comunicarea cu alți autori și organizații (opinia experților). (22)

Medicina dentară bazată pe dovezi reunește informațiile cu metode corecte de cercetare și le evaluează cu ajutorul unor statistici de cel mai înalt nivel, după care implementează aceste aplicații pentru a le dovedi eficiența. Au fost înființate Institute Internaționale precum The Cochrane Oral Health Group, Centre for Evidence Based Dentistry, Oxford Centre for Evidence Based Medicine, American Dental Association Evidence Based Dentistry.

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

Lucrări de analiză sistematică și meta-analiză care reprezintă dovezi de nivel superior se desfășoară în aceste institute.

Ghidurile și protocoalele clinice sunt rezultatul abordării medicinii dentare bazate pe dovezi. Principiile directoare, care conțin practici cu eficiență dovedită și care conduc profesioniștii spre succes în timp scurt și în mod corect, vor facilita studiile clinice. Există aproximativ o sută de ghiduri publicate, iar numărul lor crește progresiv. (23)

Pentru a identifica soluții la probleme clinice cu ajutorul bibliotecarului medical, trebuie cercetate surse care conțin dovezi (studiile originale publicate), analize sistematice (bazele de date Cochrane și Bandolier), revistele de medicină dentară bazată pe dovezi (precum revista Practicii dentare bazate pe dovezi) și protocoalele și ghidurile clinice (principiile directoare ADA, opinii și declarații http://www.ada.org/) (Figura 4).

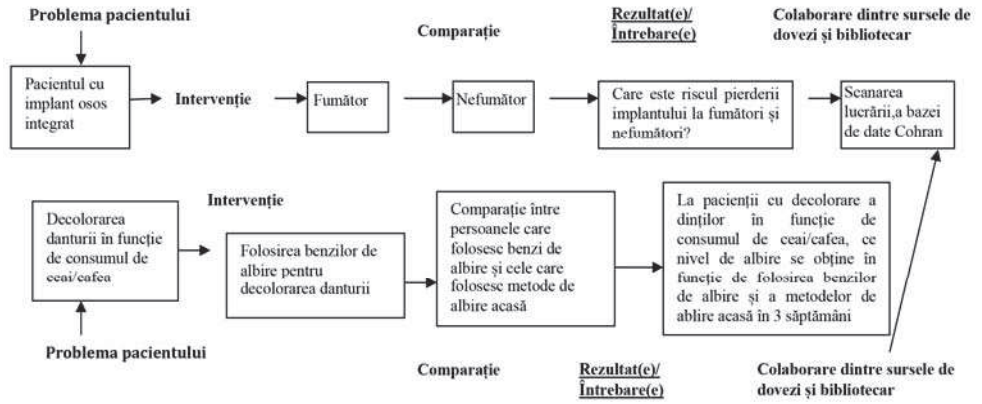

Fig. 4. Exemplu de soluționare a unei probleme clinice cu ajutorul colaborării dintre sursele de dovezi și bibliotecar

g. Instruirea bibliotecarului medical

Acest studiu explică faptul că modelul educației bazate pe dovezi este cel mai eficient ghid pentru bibliotecarii care vor furniza servicii de informare bazate pe dovezi. Rezultatele acestui studiu vor oferi informații pentru instruirea bibliotecarilor medicali calificați și modelul lor educațional.

Utilizarea practicii bazate pe dovezi este o metodă inovatoare în instruirea bibliotecarilor. În 2006, Koufogiannakis și Wiebe s-au concentrat în principal pe studenți, dar meta-analiza lor a dat la iveală că instruirea asistată de calculator era la fel de eficientă ca și predarea în cadru formal

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

tradițional. În 2008, Brettle, bibliotecar medical, a realizat o analiză sistematică a instruirii instrucționale; ea a evaluat 24 de studii care cuantificau eficiența atelierelor și a predării și dacă acestea au avut un impact pozitiv asupra îngrijirii pacienților. (24)

Modulele educaționale sunt create ca unități bazate pe Web de sine stătătoare, pentru a putea fi incluse în programele actuale de biblioteconomie și știința informării (LIS) ca parte a continuării experienței lor educaționale. În prezent, există două module pilot care au fost create pentru a fi testate în primăvara și vara lui 2009. Primul modul îi va avea în vedere pe studenții de la LIS și va fi testat ca parte a unui curs despre servicii de informare predat la LSU și un curs despre servicii de bibliotecă publică predat la Drexel. Cel de-al doilea modul este creat pentru practicienișiva fi testat ca una dintre opțiunile luate în considerație de o asociație profesională pentru credite de educație continuă. Fiecare modul va include lecturi obligatorii, două sau trei scenarii de studiu de caz și exerciții de grup sau individuale în domeniul creării și implementării de servicii de informare inovatoare. Studiile de caz vor fi preluate dintr-o multitudine de contexe de bibliotecă; pentru practicieni, ele vor fi preluate din tipul de bibliotecă unde lucrează. (25)

În prezent, analiza tipurilor de educație națională și internațională a dat la iveală că modelele educaționale bazate pe dovezi sunt predate ca materie în cadrul unei largi varietăți de cursuri. De fapt, educația bibliotecarilor medicali ar trebui privită în ansamblu și avută în vedere în cadrul programelor de master și doctorat.

La Universitatea din Wisconsin, cursul 'Surse și servicii de informare în științele sănătății' este predat în cadrul programului de licență (26); la Şcoala de Informare de la Universitatea din Washington, cursul intitulat,' Informatică în domeniul sănătății și Managementul Informațiilor din sănătate' este predat în cadrul unui program certificat (27); la Universitatea din North Texas există o specializare în 'Managementul informației din domeniul sănătății'. (28) Mai ales la Universitatea Pratt, cursul 'Științele medicale: Servicii și surse' reprezintă "un studiu metodic al organizării, dezvoltării și utilizării surselor de referințe tipărite și bazate pe Web în științele medicale. Se pune accentul pe activitățile departamentelor de referințe și pe comunicarea dintre bibliotecar/specialistul în informare și cercetător". (29) Același lucru este valabil aproape în fiecare universitate. Sunt predate sursele online, dar conceptul de educație bazată pe dovezi nu este reliefat suficient.

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

Analiza a trei universități majore din Turcia relevă că la Universitatea Hacettepe, la Facultatea de Litere, există un curs de 'Acces la informația medicală' predat studenților din anii terminali de la Managementul Informației. Printre temele cursului se numără "Medicina și domenii medicale', proprietăți generale, accesul la informația medicală, folosirea surselor tipărite și electronice, introducere în sistemele de clasificare și rețelele din domeniul medical'. În plus, sunt predate controlul bibliografic în Turcia și în întreaga lume, problemele existente și soluțiile sugerate, dar și crearea și evaluarea unei colecții medicale şi caracteristicile serviciilor de informare organizate. Sunt predate practic sursele materiilor. (30) În 2011-2012, la Universitatea Hacettepe, Facultatea de Litere, Departamentul de Management al Informației va avea un nou program de licență. În cadrul acestuia, o nouă temă denumită "Managementul informațiilor medicale" are în vedere caracteristicile utilizatorilor din științele medicale și ale sănătății, nevoile lor de informare, sursele de informare și metode de acces. Bibliotecile medicale, tipurile lor, colectarea, crearea, resursele în acces liber, sistemele de clasificare, MeSH, medicina bazată pe dovezi sunt și ele incluse. Sunt explicate și aplicațiile bazelor de date (MEDLINE, PubMed, EMBASE, Cochrane Library, Uptodate etc.), documentarea medicală, organizarea datelor clinice și standardele relevante. (31)

La Universitatea din Ankara, la Facultatea de Limbă, Istorie și Geografie există un curs pentru programul de licență intitulat 'Accesul la informații din medicină și știința sănătății'. (32) De asemenea, la Universitatea din Istanbul, Facultatea de Litere, Departamentul de Managementul Informației și Înregistrărilor oferă un curs opțional în ultimul an denumit 'Accesul la informație: Științele sănătății', care nu a fost deocamdată prezentat. Cursul acoperă în mod special conținutul științei medicinii și dezvoltarea sa istorică, catalogarea și clasificarea surselor de informare din domeniul medical. (33)

După cum s-a observat, nu există un curs care să ofere informații complete pentru instruirea bibliotecarilor medicali care vor furniza servicii de informare bazate pe dovezi în întreaga lume și în Turcia. Totuși, aceste aspecte sunt predate timp de 1 sau 2 ore ca temă în cadrul altui curs. În ceea ce privește nevoile acestor cursuri, mai ales în ultimii ani, ar trebui să existe un curs care să acopere doar aceste subiecte. Cursul s-ar putea numi 'Educația bazată pe dovezi și biblioteconomia medicală', și ar putea fi extrem de eficient și util.

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

În lumina informațiilor oferite, iată câteva sugestii despre modelul educațional bazat pe dovezi și cursurile care ar putea fi introduse (Tabelul 2):

Tabelul 2. Domeniile cursurilor privind educația bazată pe dovezi

Denumirea cursului - cod: Educația bazată pe dovezi și biblioteconomia medicală	**Departamentele de Management al Informației și Înregistrărilor**	
Termenul educației	**Metode educaționale** Proiect pentru o lucrare de teorie/analiza literaturii	
	Alte credite totale	
Limba cursului	Turcă	
Statut	Opțional (al șaptelea semestru – toamnă), nivel 4	
Domeniile cursului	**Servicii de informare bazate pe dovezi**	
Obiectivul cursului	Predarea metodei pentru educația bazată pe dovezi și de unde se pot obține informații bazate pe dovezi	
Rezultatele și competențele învățării	Descrierea problemei clinice, stabilirea cuvintelor cheie, informații despre identificarea dovezilor corecte din analiza literaturii, înțelegerea ierarhiei dovezilor, cum se obțin dovezi de nivel superior din PubMed și din studii de meta-analiză	
Manualele/sursele cursului	Ed. By Daniel Moran, Richard Malott, Evidence-Based Educational Methods. Academic Press, 2004. www.cochrane.org http://clinicalevidence.bmj.com/ceweb/about/knowledge.jsp http://www.nlm.nih.gov/biomedical.html Clarkson J, Harrison JE, İsmail A, Needleman I, Evidence Based Dentistry for Effective Practice. Taylor & Francis, 2002.	
Criterii de evaluare	Teste la jumătatea semestrului	Nu
	Teme	%
	Analiza literaturii	%
	Examene finale	%
Săptămâna	**Teme**	
1	Principiile aplicării EB	
2	Ierarhia dovezilor	
3	Principii medicale bazate pe dovezi	
4	Folosirea surselor bazate pe dovezi	
5	Baze de date și centre de informare bazate pe dovezi	
6	Principiile cercetării surselor bazate pe dovezi din PubMed	
7	Principiile bazei de date Cochrane	
8	Principiile cercetării surselor bazate pe dovezi în Dovezile Clinice **BMJ**	
9	Principiile cercetării surselor bazate pe dovezi în **Dynamed**	
10	Principiile cercetării surselor bazate pe dovezi în **Uptodate**	

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

11	Principiile cercetării surselor bazate pe dovezi în **Best Evidence**
12	Principiile cercetării surselor bazate pe dovezi în **Bandolier**
13	Principiile scanării analizei sistematice și a rapoartelor de caz în **TÜBİTAK-Baza de date medicală națională**
14	Discutarea temelor și analiza literaturii
Titular/i	

3. Concluzii

Profesioniștii din domeniul sănătății trebuie să fie informați despre publicații, baze de date bazate pe dovezi, și surse de acces de pe Internet și trebuie să se implice în procesul de învățare continuă pentru dezvoltarea lor personală și profesională; de asemenea, trebuie să dețină abilitatea de a folosi sursele în activitatea lor clinică; ar trebui să posede și gândire critică și abilități decizionale eficiente. De asemenea, toți angajații ar trebui să fie incluși în practici bazate pe dovezi. Ar trebui să existe și studii de instruire pentru specialiștii din sănătate pentru dezvoltarea culturii lor de cercetare.

Practicile bazate pe dovezi ar trebui să cuprindă soluționarea problemelor, probleme legate de diagnosticarea pacienților, analiza literaturii, evaluarea rezultatelor aplicațiilor și decizii privind aplicațiile.

Pentru a crea practici bazate pe dovezi, specialiștii au nevoie de cercetări medicale și clinice calificate. Practica bazată pe dovezi oferă o calitate ridicată a tratamentului economic, sănătății, îngrijirii, protecției pentru medicină dentară, medicină și asistență medicală.

În Turcia, educația bazată pe dovezi în domeniul biblioteconomiei care are în vedere medicina dentară și serviciile de sănătate este un domeniu nou, așa că practicile bazate pe dovezi pentru bibliotecari ar trebui să se dezvolte tot mai mult. Prin urmare, departamentele de Management al Informației și Documentelor ar trebui să cuprindă servicii de informare bazate pe dovezi în programă ca și curs opțional. Metodele de învățare activă și învățare pe parcursul vieții trebuie predate bibliotecarilor medicali, ca și metodele de cercetare științifică. Bibliotecarul medical trebuie să ofere acces la informații bazate pe dovezi repede și corect, atunci când este nevoie. Bibliotecile medicale și din spitale ar trebui să creeze un mediu care se axază pe cercetări și să ofere calitatea dorită a serviciilor de informare bazate pe dovezi. Ar trebui să existe un număr suficient de bibliotecari medicali calificați instruiți și angajați în bibliotecile medicale și din spitale. Instituțiile universitare de îngrijire a sănătății ar trebui să colaboreze pentru

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

a dezvolta proiecte comune. Bibliotecarii medicali ar trebui să fie ghizi pentru profesioniştii din sănătate în studiile bazate pe dovezi. Serviciile de informare bazate pe dovezi ajută specialiştii din domeniu în studiile clinice şi de cercetare prin furnizarea informațiilor, utilizarea tehnologiei de înaltă clasă şi analiza literaturii. Ar trebui să existe un curs de două semestre la Departamentul de Management al Informației şi Documentelor în care să se predea aceste domenii, medicina, medicina dentară, asistența medicală etc. bazate pe dovezi, să recomande folosirea intensă a practicii bazate pe dovezi şi să explice serviciile de informare şi serviciile de bibliotecă bazate pe dovezi. Primul semestru ar putea cuprinde o introducere în bibliotecile medicale. Însuşirea aplicațiilor bazate pe dovezi, baze de date şi analiza întrebărilor ar putea constitui materia pentru al doilea semestru.

Referințe bibliografice

(1) COOPER, Marc B. The context of evidence-based dentistry. În: *Journal of Evidence Based Dental Practic*e, 1(2), 2001, pp. 83-86.
(2) PEKER, K. & BERMEK, G. Klinik uygulamalarda kanıta dayalı diş hekimliği yönteminin uygulanma aşamaları. În: *İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*, 43(3-4), 2009, pp. 123-132.
(3) CHIAPPELLI, F.; PROLO, P.; NEWMAN, M.; CRUZ, M.; SUNGA, E.; CONCEPCION, E. & EDGERTON, M. Evidence-based practice in dentistry: benefit or hindrance. În: *Journal of Dental Research*, 82(1), 2003, pp. 6-7.
(4) YURTSEVER, S. & ALTIOK, M. Kanıta dayalı uygulamalar ve hemşirelik. În: *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 20(2), 2006, pp. 159-166.
(5) TRAMMER, J.; SQUIRES, S.; BRAZIL, K.; GERLACH, J.; JOHNSON, J.; MUISINER, D. et al. Factors that influence evidence-based decision-making. În: *Canadian Health Action: Building on the Legacy: vol. 5. Making decisions: Evidence and information,* Multimondes and the National Forum on Health, Sainte-Foy, Quebec, 1998, pp. 3-92.
(6) MCCLAREY, M. & DUFF, L. Clinical effectiveness and evidence-based practice. În: *Nursing Standart*, 11(52), 1997, pp. 33-37.
(7) MORGAN, E. Clinical effectiveness. În: *Nursing Standart*, 11(34), 1997, pp. 43-50.
(8) FENNESSY, G. What's the evidence? Clinical effectiveness. În: *Nursing Standart*, 13(Suppl. 8), 1998, pp. 1-13; quiz 14-18.
(9) GROOTENHUIS, M.A. & LAST, B.F. Adjustment and coping by parents of children with cancer: a review of the literature. În: *Support Cancer Care*, 5(6), 1997, pp. 466-484.
(10) Suny Downstate Medical Center. Medical Research Library of Brooklyn. Evidence Based Medicine Course. *A Guide to Research Methods: The Evidence Pyramid*, http://servers.medlib.hscbklyn.edu/ebm/2100.htm; *Public Health Information & Data Tutorial, Hierarchy of Evidence*, 2012, http://phpartners.org/tutorial/04-ebph/2-keyConcepts/4.2.7.html

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

(11) HARRIS, R.P.; HELFAND, M.; WOOLF, S. H.; LOHR, K. N.; MULROW, C. D.; TEUTSCH, S. M. et al. Current methods of the U.S. preventive services task force: a review of the process. În: *American Journal of Preventive Medicine*, 20(3), Suppl. 1, 2001, pp. 21-35.
(12) HUJOEL, P. Grading the evidence: the core of EBD. În: *Journal of Evidence Based Dental Practic*e, 9(3), 2009, pp. 122-124.
(13) GOULD, M.; LEONARD, C.T.; WEINACKER, A. B. & RAFFIN, T.A. Systematic reviews and evidence-based critical care medicine: a step in the right direction. În: *American Journal of Medicine*, 105(6), 1998, pp. 551-553.
(14) SACKETT, D.L.; ROSENBERG, W. M. C.; GRAY, J. A. M.; HAYNES, R. B. & RICHARDSON, W. S. Evidence-based medicine: what is it and what it isn't? În: *British Medical Journal*, 312(7023), 1996, pp. 71-72.
(15) DAVIDOFF, F. & FLORANCE, V. The informationist: a new health profession? În: *Annals of Internal Medicine*, 132(12), 2000, pp. 996-998.
(16) ALKAN, N. Klinik tıp kütüphaneciliği. În: *Bilgi Dünyası*, 9(2), 2008, pp. 315-347.
(17) ÇOLAKLAR, H. *Türkiye'de tıp kütüphanelerinde elektronik süreli yayın hizmetleri yönetimi [PhD dissertation]*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul, 2008.
(18) Yeditepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi. [Online] [Accesat: 2 Mai 2012]. Disponibil la: http://www.7tepedis.com/genelbilgi.aspx
(19) Ankara Üniversitesi, *Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi*. [Online] [Accesat: 2 Mai 2012]. Disponibil la: http://www.dentistry.ankara.edu.tr/egitim.html
(20) Çukurova Üniversitesi Sağlik Bilimleri Enstitüsü. [Online] [Accesat: 2 Mai 2012]. Disponibil la: http://sbe.cu.edu.tr/dersicerik.asp?id
(21) Gazi Üniversitesi Sağlik Bilimleri Enstitüsü Kanıta Dayalı Diş Hekimliği Ders İçeriği. [Online] [Accesat: 25 Mai, 2012]. Disponibil la: www.saglikb.gazi.edu.tr/.../adc-3160___kanita_dayali_dis_hekimligi.doc -
(22) ÇOLAKLAR, H. Kanıta dayalı diş hekimliği ve internette bilgiye erişim. *ÜNAK'04: Bilgide Kaybolmamak İçin Bilgiyi Yönetmek ve III. Tıbbi Bilgi Yönetimi ve Teknolojileri Sempozyumu 22-25 Eylül 2004, Maltepe Üniversitesi, İstanbul*. [Online] [Accesat: 1 Iunie 2012].Disponibil la: http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak04/u04-6.pdf
(23) OKTAY, İ. *Diş hekimliği uygulamalarında başarıyı etkileyen yeni yaklaşımlar*. [Online] [Accesat: 3 Mai 2012]. Disponibil la: http://www.mutlutunc.com/files/makale_1.pdf
(24) GIUSTINI, D. Evidence-based teaching (EBT) and health librarians: some questions and considerations. În: *Journal of the Canadian Health Libraries Association (JCHLA / JABSC)*, 31(1), 2010, pp. 7-10.
(25) ZACH, L. & McKNIGHT, M. Innovative services improvised during disasters: Evidence-based education modules to prepare students and practitioners for shifts in community information needs. În: *Journal of Education for Library & Information Science (JELIS)*, 51(2), 2010, pp. 76-85.
(26) University of Wisconsin Graduate School. *Library and information science*. [Online] [Accesat: 1 Aprilie 2012]. Disponibil la: http://www.graduateschool.uwm.edu/students/prospective/areas-of-study/library-and-information-science/#courses

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)

(27) University of Washington Professional & Continuing Education. *Certificate in health informatics and health information management*. [Online] [Accesat: 1 Aprilie 2012].Disponibil la: http://www.pce.uw.edu/certificates/health-informatics.html
(28) University of North Texas at Dallas. *Health information management*. [Online] [Accesat: 1 Aprilie 2012]. Disponibil la: http://www.unt.edu/unt-dallas/brochures/himsd.htm
(29) Pratt University. [Online] [Accesat: 1 Aprilie 2012]. Disponibil la: http://www.pratt.edu/academics/academic_resources/course_catalog/
(30) Hacettepe Üniversitesi Bilgi Ve Belge Yönetimi Bölümü. [Online] [Accesat: 1 Aprilie 2012]. Disponibil la: www.hacettepe.edu.tr; http://www.bby.hacettepe.edu.tr/
(31) Hacettepe Üniversitesi Bilgi Ve Belge Yönetimi Bölümü 2011-2012 lisans ders programı. [Online] [Accesat: 1 Aprilie 2012]. Disponibil la: http://www.bby.hacettepe.edu.tr/lisansdersprogrami.pdf
(32) Ankara Üniversitesi, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü*. [Online] [Accesat: 1 Aprilie 2012]. Disponibil la: http://bilgibelge.humanity.ankara.edu.tr/
(33) İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. [Online] [Accesat: 1 Aprilie 2012]. Disponibil la: www.istanbul.edu.tr; http://www.istanbul.edu.tr/edebiyat/bolum_sayfasi/bilgi_belge_yonetimi_bolumu.htm

BDD-A27053 © 2013 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:26 UTC)